

Azərbaycan Respublikası adından

QƏRAR

Bakı şəhəri

İş № 2(102)-5021/2021

11.10.2021

ALİ MƏHKƏMƏ

Azərbaycan Respublikası adından

**Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi
Mülki Kollegiyasının**

İddiaçılar İddiaçı1 və İddiaçı2 Cavabdeh qarşı qarşı iş üzrə

Q Ə R A R İ

iş № 2(102)-5021/21

(Açar sözlər: mirasın qəbul edilməsi müddətinin uzadılması, vərəsə kimi tanınma, tələbin sübuta yetməməsi)

Bakı şəhəri, 11 oktyabr 2021-ci il

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki kollegiyası, hakimlər Abbasov Aqil Əzizağa oğlu (sədrlik edən və məruzəçi), Vəliyeva Elşanə Rafiq qızı və Şamayev Elşad Yaquboviçdən ibarət tərkibdə, Məhərrəmovna Çinarə Ədalət qızının katibliyi,

İddiaçı1, onun vəkili Vəkil,
Cavabdeh iştirakı ilə

İddiaçılar İddiaçı1 və İddiaçı2 Cavabdeh qarşı “vərəsə kimi tanınma, mirasın qəbul edilməsi müddətinin uzadılması, miras əmlakda payın müəyyən edilməsi” tələbinə dair mülki iş üzrə Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 2(103)-3532/2021 nömrəli, 16 aprel 2021-ci il tarixli qətnaməsindən iddiaçıların kassasiya şikayətinə 11 oktyabr 2021-ci il tarixdə Ali Məhkəmənin binasında açıq məhkəmə iclasında baxaraq, aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

İşin halları

1. Cavabdeh iddiaçıların mərhum qardaşı X3 arvadıdır.
2. İddiaçıların atası X6 10 yanvar 1986-cı il tarixdə, anası X4 01.04.2017-ci il tarixdə, qardaşı X7 24.05.2018-ci il tarixdə vəfat etmişlər.
3. Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Mərdəkan qəsəbəsi, Ş.İsgəndərov küçəsi 50 saylı fərdi yaşayış evi ½ hissədə iddiaçıların anasının, ½ hissədə qardaşı X3 mülkiyyətində olub.
4. Hazırda qeyd edilən evin iddiaçıların anasının mülkiyyətində olan ½ hissəsi ilə bağlı mübahisə vardır. İddiaçılar həmin hissəyə vərəsəlik hüquqlarının həyata keçirilməsini istəyirlər.

a) Birinci instansiya məhkəməsində icraat

5. İddiaçılar İddiaçı1 və İddiaçı2 cavabdeh Cavabdeh qarşı Xəzər Rayon Məhkəməsinə iddia ərizəsi ilə müraciət edərək, Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Mərdəkan qəsəbəsi, Ş.İsgəndərov küçəsi 50 saylı fərdi yaşayış evinin anaları X2 aid ½ hissəsinə onların qanun üzrə vərəsə kimi tanınması, miras əmlakın qəbul edilməsi müddətinin gecikdirilməsinin üzrlü sayılaraq uzadılması, miras əmlakın ½ hissəsinə onların payının tanınması barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişlər.

6. Bakı şəhəri 7 saylı Notariat ofisi mübahisə predmeti barəsində müstəqil tələb irəli sürməyən 3-cü şəxs qismində cəlb edilmişdir.

7. İddia tələbi onunla əsaslandırılmışdır ki, Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Mərdəkan qəsəbəsi, Ş.İsgəndərov küçəsi 50 saylı fərdi yaşayış evi ½ hissədə anaları X1, ½ hissədə qardaşları X3 mülkiyyətindədir.

8. Qardaşları sağ olanda iddiaçılar daim həmin miras əmlakdan istifadə edirdilər, əmlakı idarə edirdilər, lakin qardaşları Rəfi Babayev vəfat etdikdən sonra onun arvadı – Cavabdeh onları miras əmlakdan istifadə etməkdən, əmlakı idarə etməkdən məhrum etmişdir.

9. Hazırda həmin miras əmlakla bağlı cavabdehlə aralarında mübahisə var, cavabdeh onlara miras mülkdən istifadə etməyə, əmlakı idarə etməyə, vərəsəlik hüquqlarını reallaşdırmağa imkan vermir, sənədləri gizlədir, müvafiq sənədləşdirmə işləri aparmağa mane olur. Cavabdeh çalışır ki, iddiaçılara miras mülkdən məhrum etsin.

10. İddiaçılar iddia tələbinin hüquqi əsası kimi sını Mülki Məcəllənin 1146, 1159.1.1, 1193, 1194, 1196, 1243.2, 1243.3, 1246 və 1248.1-ci ilə əsaslandırmışdır.

11. Cavabdeh Cavabdeh iddu=iya etiraz edib. Etirazın dəlilləri:

- iddiaçılar Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Mərdəkan qəsəbəsi, Ş.İsgəndərov küçəsi 50 saylı fərdi yaşayış evində uzun illərdir ki, yaşayırlar. İddiaçılar çox uzun illərdir ki, ailə qurublar, daimi yaşamaq üçün hər evinə köçüb gediblər, öz evləri var. İddiaçı1 Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Şüvəlan qəsəbəsi, Almaz ildırım küçəsi, döngə 4, ev 1-də, İddiaçı2 isə Bakı şəhəri, Nizami rayonu, Naxçıvanski küçəsi, ev 62, mənzil 61-də yaşayırlar;

- iddiaçılar Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Mərdəkan qəsəbəsi, Ş.İsgəndərov küçəsi 50 sayılı fərdi yaşayış evinə həmişə qonaq kimi gəliblər, onlar heç vaxt həmin evdən öz evləri kimi istifadə etməyiblər, evi idarə etməyiblər, onların iddia ərizəsində göstərdikləri həqiqət deyil;

- cavabdehin əri X7 vəfat etdikdən sonra o, iddiaçıların evə gəlmələrinə mane olmamışdır. İddiaçılar vəərəsə kimi tanınmalarını istəyirdilərsə, cavabdeh onlara mane olurdusa, iddiaçılar vaxtında Notariat orqanına və ya məhkəməyə müraciət edə bilərdilər;

- iddiaçılar analarına aid hissədən pay istəyirlər. İddiaçıların anası X4 01 aprel 2017-ci ildə vəfat edib, həmin tarixdən iddiaçıların vəərəsə kimi tanınmaları üçün kifayət qədər vaxtları və imkanları var idi. Cavabdeh iddiaçıların notariat və ya məhkəmə orqanına müraciət etmələrinin qarşısını kəsməmişdir. İddiaçılar özləri müraciət etməyib, 3 və 6 aylıq müddəti də ötürüblər.

- cavabdehin əri X7 24 may 2018-ci ildə vəfat edib, onun hissəsinə iddiaçılar vəərəsə deyil. Hətta vəərəsə olsaydılar belə, yenə müddət ötürülmüş sayılardı.

12. Xəzər Rayon Məhkəməsinin 2(003)-3006/2020 sayılı, 26 noyabr 2020-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddia təmin edilməmişdir. **(hakim Sabit Bəhramzadə)**

13. Birinci instansiya məhkəməsi mirasın qəbulu ilə bağlı maddi hüquq normalarına istinadən qeyd edib ki, iddiaçılar miras qoyan X1 vəərəsəsi kimi mirasın açıldığı onlara bəlli olduğu andan qanunla müəyyən olunmuş müddətlər ərzində mirasın qəbuluna yönəlmiş hərəkətlər etməli idilər. Mirasın qəbuluna dair hərəkətlər isə iki formada ola bilər - mirasın açıldığı yer üzrə notariat kontoruna mirası qəbul etmək barədə ərizə vermək, yaxud əmlaka sahiblik etməyə və ya əmlakı idarə etməyə faktiki başlamaqla mirası qəbul etdiyini şəxsiz nümayiş etdirmək. Lakin iddiaçılar notariat kontoruna mirası qəbul etmək barədə müddəti ötürməklə müraciət etmişlər. Mirasın açıldığı onlara bəlli olmasına və buna dair hər hansı maneənin olmamasına baxmayaraq, iddiaçılar notariat kontoruna mirası qəbul etmək barədə ərizələri qanunla müəyyən edilmiş müddətlər ərzində verməmişdir. Notariat orqanına mirasın qəbulu barədə ərizələrin verilməməsinin üzrlü səbəbləri barədə iddiaçılar tərəfindən hər hansı sübut təqdim olunmamışdır.

14. Birinci instansiya məhkəməsi iş materiallarına və şahid ifadələrinə əsasən həmçinin müəyyən edib ki, iddiaçılar miras əmlakı faktiki olaraq da qəbul etmişlər.

15. Birinci instansiya məhkəməsi qeyd edib ki, miras əmlakın faktiki olaraq qəbul edilmədiyi ilk növbədə iddiaçıların özlərinin izahatları ilə təsdiq olunur. Belə ki, İddiaçı1 verdiyi izahata əsasən, o, anasının evinə anasına baş çəkmək üçün aradabir gedib-gəlmişdir. Bunu iş üzrə ifadə vermiş şahidlərdə ifadələrində qeyd etmişlər. İddiaçı2 izahatına əsasən, qardaşları sağ olanda o, həmin miras əmlakdan istifadə etmiş, yay aylarında bir aydan çox orada yaşamaqla əmlakı idarə etmişdir.

16. Birinci instansiya məhkəməsinin mövqeyinə görə faktiki sahiblik etmək üsulu ondan ibarətdir ki, onun əsasında vəərəsə miras qoyan şəxsin əmlakını faktiki cəhətdən ələ keçirir və ona sahib durur. Miras əmlakı faktiki idarə etmək isə vəərəsə tərəfindən ələ hərəkətləri nəzərdə tutur ki, bu hərəkətləri adətən mülkiyyətçi öz mənafeyi üçün əmlakın saxlanması və normal təsərrüfatın aparılması üçün etmiş olsun. Hazırki halda isə qeyd edilənlər formasında miras əmlakın faktiki olaraq qəbul edilməsi təsdiqini tapmır.

17. Birinci instansiya məhkəməsi belə nəticəyə gəlib ki, iddiaçıların miras qoyanın vəfatından sonra miras əmlakı faktiki qəbul etdikləri sübut edilmir. Mirasın qəbuluna dair hərəkətlər özündə əmlaka sahiblik etməyə və ya əmlakı idarə etməyə faktiki başlamağı və bununla da mirasın qəbul edildiyinin şəxsiz nümayiş etdirilməsini ehtiva edir. İddiaçılar tərəfindən belə məzmunlu hər hansı hərəkətlər edildiyi iş materialları ilə təsdiq olunmur. Arabir həmin əmlakda müvəqqəti olaraq qalmaq isə yuxarıda qeyd edilən hərəkətlərin edilmiş hesab olunması kimi qiymətləndirilə bilməz. Bundan əlavə, cavabdeh tərəfindən iddiaçılara buna dair hər hansı maneçilik yaradıldığı iş materialları ilə təsdiq olunmur. Övvəla, iddiaçılar özlərinin anaları öləndən sonra ora gedib-gəlmələrini qeyd etməklə yalnız qardaşları öləndən sonra həmin əmlakdan istifadələrinə cavabdehin mane olmasını qeyd etmişlər. Yəni, miras əmlakın faktiki qəbulu üçün də hər hansı məhdudiyət olmamamışdır. Bununla yanaşı, belə bir maneə olmuş olsaydı belə, hazırki ərizə ilə

məhkəməyə müraciət edənədək belə maneənin mövcudluğu və onun aradan qaldırılması ilə bağlı hər hansı orqana müraciət etməmişlər. Odur ki, miras əmlak iddiaçılar tərəfindən faktiki olaraq da qəbul edilməmişdir.

18. Məhkəmə gəlidiyi nəticəni Mülki Məcəllənin 1243, 1246, 1248.1, 1255-ci, Mülki Prosesual Məcəllənin 14.2 və 77.1-ci maddələri ilə əsaslandırılmışdır.

b) Apellyasiya instansiyası məhkəməsindəki icraat

19. İddiaçılar apellyasiya şikayəti verib, qətnamənin ləğv, iddianın təmin edilməsini xahiş etmişlər.

20. Apellyasiya şikayəti işin faktiki hallarına istinad edilməklə, iddia ərizəsinə uyğun əsaslandırılıb, şikayətdə birinci instansiya məhkəməsinin faktlara düzgün qiymət verməməsinə, qanunvericilik normalarını pozmasına istinad edilib.

21. Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 2(103)-3532/2021 nömrəli, 16 aprel 2021-ci il tarixli, qətnaməsi ilə apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Xəzər Rayon Məhkəməsinin 26 noyabr 2020-ci il tarixli, 2(003)-3006/2020 sayılı qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır. (hakimlər **Anar Tanrıverdiyev (sədrlik edən və məruzəçi)**, Tofiq Səmədov və İkrəm Şirinov)

22. Apellyasiya məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin gəlidiyi nəticə və tətbiq etdiyi maddi hüquq normaları ilə razılaşmışdır.

Kassasiya şikayətinin və ona etirazın dəlilləri, məhkəmə icraatı iştirakçılarının izahatları

a) Kassasiya şikayətinin dəlilləri

23. İddiaçılar İddiaçı1 və İddiaçı2 (vəkil X5) qətnamədən kassasiya şikayəti verib, qətnamənin ləğv, iddianın təmin edilməsini xahiş edilmişlər.

24. Kassasiya şikayətində işin faktiki hallarına, qətnamənin maddi və prosesual hüquq normalarının pozuntusu ilə çıxarılmasına istinad edilməklə, şikayət iddia ərizəsinə və apellyasiya şikayətinin dəlillərinə uyğun əsaslandırılıb.

b) Kassasiya şikayətinə qarşı tərəfin etirazının dəlilləri

25. Kassasiya şikayətinə qarşı tərəfin yazılı etirazı daxil olmamışdır.

c) Kassasiya icraatı iştirakçılarının izahatları

26. Məhkəmə kollegiyasının iclasında İddiaçı1 və hər iki iddiaçının vəkili Vəkil kassasiya şikayətinin dəlillərini müdafiə edərək, onun təmin olunmasını xahiş etdilər.

27. Cavabdeh vəkilsiz iştirak etdiyi üçün Mülki-Prosesual Məcəlləsinin 67.1-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq işin kassasiya baxışında onun izahatı dinlənilmədi.

28. Məhkəmə iclasının yeri və vaxtı barədə lazımı qaydada xəbər verilsə də, mübahisə predmeti barəsində müstəqil tələb irəli sürməyən üçüncü şəxs Bakı şəhəri 7 sayılı Notariat ofisi nümayəndəsinin məhkəmə iclasında iştirakını təmin etməmiş və bunun səbəbləri barədə məhkəməyə məlumat verməmişdir. Məhkəmə kollegiyası Mülki Prosesual Məcəllənin 415.3-cü maddəsinə əsasən qeyd edilən şəxsin iştirakı olmadan işə baxılmasını mümkün hesab etmişdir.

Tətbiq edilən hüquq

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi

Maddə 1243.1. Mirası istər qanun üzrə, istərsə də vəsiyyəət üzrə vərəsə qəbul edir.

Maddə 1243.2. Vərəsə mirasın açıldığı yer üzrə notariat *ofisinə* mirası qəbul etdiyi barədə ərizə verdikdə və ya əmlaka sahiblik etməyə və ya əmlakı idarə etməyə faktik başladıqda və bununla da mirası qəbul etdiyini şəxsiz nümayiş etdirdikdə miras vərəsə tərəfindən qəbul edilmiş sayılır.

Maddə 1243.3. Vərəsə mirasın bir hissəsinə sahiblik etməyə faktik başladıqda hesab edilir ki, mirasın nədə ifadə edilməsindən və harada olmasından asılı olmayaraq, o, mirası tamamilə qəbul etmişdir.

Maddə 1246. Vərəsə vərəsəliyə çağırıldığını bildiyi və ya bilməli olduğu gündən üç ay ərzində mirası qəbul edə bilər. Miras açıldığı gündən altı ay keçdikdən sonra mirasın qəbuluna yol verilmir.

Maddə 1248.1. Mirasın qəbul edilməsi üçün müəyyənləşdirilmiş müddəti məhkəmə, gecikdirmənin səbəbini üzrlü sayarsa, uzada bilər. Müddət qurtardıqdan sonra, əgər mirası qəbul edən bütün digər vərəsələr razıdırlarsa, miras məhkəməyə müraciət edilmədən də qəbul oluna bilər.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsi

Maddə 14.2. Məhkəmə yalnız tərəflərin təqdim etdikləri sübutları araşdırmalı və onlardan istifadə etməlidir.

Maddə 77.1. Hər bir tərəf öz tələblərinin və etirazlarının əsası kimi istinad etdiyi halları sübut etməlidir.

Maddə 407.2. Kassasiya şikayətində işin hallarının sübut olunmamasına, məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün əhəmiyyətli olan bütün faktiki halların aydınlaşdırılmamasına və yaxud qətnamə və qəraradda ifadə olunan nəticələrin işin faktiki hallarına uyğun olmamasına istinad etməyə yol verilmədiyi üçün kassasiya instansiyası məhkəməsi şikayətin belə dəlilləri üzrə araşdırma aparmır və onlara qiymət vermir.

Maddə 416. Kassasiya instansiyası məhkəməsi müstəsna olaraq hüquqi məsələlərə baxmaqla apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosesual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır

Maddə 417.1.1. Kassasiya məhkəməsi işə baxarkən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və ya qəraradını dəyişiklik edilmədən, şikayəti təmin etmədən saxlaya bilər.

Maddə 418.1. Maddi və prosesual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması, o cümlədən maddi və prosesual hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin pozulması apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və qəraradının ləğv edilməsi üçün əsasdır.

Maddə 418.3. Prosesual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması qətnamənin yaxud qəraradın ləğv edilməsi üçün o vaxt əsas ola bilər ki, bu pozuntu düzgün qətnamə qəbul edilməməsi ilə nəticələnir və ya nəticələnmə bilsin.

Kassasiya baxışının hədləri

29. Kassasiya instansiyası məhkəməsi işin faktiki hallarını araşdırmır. Lakin apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosesual hüquq normalarının düzgün tətbiq olunub-olunmamasını yoxlamaq zərurətindən irəli gələrək, iş materiallarında olan, aşağı instansiya məhkəmələri tərəfindən qəbul edilərək işə əlavə olunmuş, araşdırılmış və (və ya) müəyyən edilmiş sübutlara və hüquqi faktlara istinad edilməsi kassasiya instansiyası məhkəməsinin faktiki halları araşdırması kimi qiymətləndirilməməlidir.

30. Hazırkı kassasiya şikayətində qətnamə iş üzrə iddiaçılar tərəfindən tam mübahisələndirildiyindən və apelyasiya instansiyası məhkəməsinin aktının ləğvi xahiş edildiyindən həmin məhkəmə aktı tam yoxlanılır.

Kassasiya instansiyası məhkəməsinin mövqeyi

31. Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən mübahisəli hüquq münasibətini tənzimləyən maddi hüquq normaları düzgün tətbiq olunmuşdur. İş üzrə düzgün qətnamə qəbul edilməməsi ilə nəticələnən prosesual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması halları müəyyən edilmir. Bu baxımdan apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv olunması və ya dəyişdirilməsi üçün əsas yoxdur.

32. Baxılan iş üzrə apellyasiya instansiyası məhkəməsi işin müəyyən edilmiş hallarına uyğun olaraq qanuni nəticəyə gəlmişdir.

33. Hazırkı iddia tələbləri miras əmlakın qəbul müddətinin üzrlü sayılmaqla, vərəsəlik hüquqlarının həyata keçirilməsi ilə bağlıdır. Həmin tələblər üzrə ilk növbədə iddiaçıların mirası qanunla müəyyən edilmiş müddətdə qəbul etməmələrinin üzrlü halla bağlı olması müəyyən edilməlidir.

34. İşə mahiyyəti üzrə baxan məhkəmələrin müəyyən etdiyi hallardan isə görünür ki, iddiaçılar mirasın açıldığı onlara bəlli olmasına və buna dair hər hansı maneənin olmamasına baxmayaraq, notariat kontoruna mirası qəbul etmək barədə ərizələri qanunla müəyyən edilmiş müddətlər ərzində verməmişlər. Notariat orqanına mirasın qəbulu barədə ərizələrin verilməməsinin üzrlü səbəbləri barədə iddiaçılar tərəfindən hər hansı sübut təqdim olunmamışdır. Həmçinin iddiaçılar tərəfindən miras əmlakın faktiki olaraq qəbul edilməsi də təsdiqini tapmayıb.

35. Göründüyü kimi, işin müəyyən edilmiş halları tətbiq edilən maddi hüquq normalarının dispozitiv şərtləri baxımından iddianın təmin edilməsini istisna etmişdir. Buna görə də iddianı rədd edən birinci instansiya məhkəməsinin iddia tələbi ilə bağlı dəyərləndirməsi (hazırkı qərarın 13-17-ci bəndləri) və bununla razılaşan apellyasiya məhkəməsinin mövqeyi düzgün olmuşdur.

36. Məhkəmə kollegiyası iddia tələbi ilə bağlı məhkəmələrin dəyərləndirməsini əsaslı saydığı üçün əlavə şərhə zərurət görmür. Çünki məhkəmələr iddia tələbi ilə bağlı bütün xüsusiyyətləri araşdırmış və bütün bunlardan çıxış edərək tələbə tətbiq edilməli olan maddi hüquq normaları baxımından düzgün hüquqi qiymət vermişlər.

37. Məhkəmə kollegiyası qeyd olunanlara əsasən belə qənaətə gəlir ki, kassasiya şikayəti təmin olunmamalı, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

38. Yuxarıda göstərilənləri Mülki Prosesual Məcəllənin 416, 417 və 419-cu maddələrini rəhbər tutaraq, məhkəmə kollegiyası

Qərara aldı:

İddiaçıların verdiyi kassasiya şikayəti təmin edilməsin.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 16 aprel 2021-ci il tarixli, 2(103)-3532/2021 nömrəli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılsın.

Qərar qəbul edildiyi andan qüvvəyə minir.